

Redactioneel

Op Vantaa Airport in Helsinki zijn ze inmiddels gewend aan de delegaties van wethouders en strategische beleidsambtenaren die op zoek zijn naar het Finse geheim. Wat maakt Finland tot de ultieme bestemming van ambtelijke studiereizen? Niet de duizenden meren, de uitgestrekte bossen en het blonde vrouwelijk schoon. Het is het succesvolle innovatiemodel dat verantwoordelijk is voor de internationale bezoekersstroom.

De sterk gestegen belangstelling van beleidsmakers voor innovatie is te danken aan het feit dat innovatie in toenemende mate als bron voor economische groei wordt gezien. Anno 2005 staan kenniseconomie en innovatie wereldwijd hoog op de politieke agenda en vormen het onderwerp van een groot aantal publicaties. Het aantal wetenschappelijke artikelen met het woord 'innovatie' in de titel is sinds de jaren zeventig exponentieel gestegen.

Volgens sommigen blijft Nederland in vergelijking met andere geïndustrialiseerde landen achter op het gebied van kennisontwikkeling en innovatie. De Nederlandse overheid heeft het stimuleren van innovatie dan ook tot een van de speerpunten van haar beleid gemaakt. In september 2003 leidde dit tot de oprichting van het Innovatieplatform dat gemodelleerd werd naar het 'Finse model'. Net als in Finland moeten technologisch onderzoek en innovaties een impuls krijgen door samenwerking van overheid, onderwijsinstellingen en bedrijfsleven. Dit betekent dat bedrijven niet alleen gestimuleerd moet worden om meer geld uit te geven aan 'Research & Development', maar ook dat de overheid met name het technisch onderwijs dient te stimuleren.

Tevens moet een bepaalde vorm van ruimtelijk beleid ingezet worden. Er werd tenslotte al eerder verondersteld dat nabijheid tussen bedrijven en overheden de informatie-uitwisseling versterkt, de samenwerking bevordert en wellicht zelfs de mogelijkheid vergroot om innovaties uit te werken. Deze visies en theorieën zijn bedacht na het bestuderen van zogenaamde succesregio's als Silicon Valley en Beieren in het begin van de jaren negentig. Bedrijven in deze regio's waren in staat om regionaal gegenereerde innovaties op een mondiale afzetmarkt te exploiteren. Dit heeft er echter ook toe geleid dat regio's in andere landen in een wedloop verzeild raakten om zo goed mogelijk Silicon Valley na te bootsen.

Ook in Nederland proberen lokale overheden bepaalde sectoren te versterken en worden in sommige gemeenten de biotechnologie en de 'life-sciences' tot nieuwe speerpunten van het economische beleid gemaakt. Maar ondanks het veelvuldig gebruik van buzz-woorden als clusters, 'brainports' en 'science-parks' in beleidsaanbevelingen en op wegwijzerborden rond universiteiten, is bij lange na de vraag nog niet beantwoord wat bepaalt welke regio of stad de beste kans van slagen heeft om uit te groeien tot een nieuwe innovatieve regio. In 2004 is de nota 'Pieken in de Delta' verschenen waarin dergelijke vormen van clusterbeleid gekoppeld worden aan een innovatiebeleid à la Finland. In deze gebiedsgerichte economische agenda omschrijft het Kabinet voor de zes economische regio's in Nederland de kansen en mogelijkheden en zij hoopt dat daarmee de Nederlandse economie meer dynamisch en concurrerend gemaakt kan worden. De vraag is

natuurlijk of na vijftien jaar het succesverhaal van Silicon Valley nog als blauwdruk kan dienen voor Nederland.

Het Ruimtelijk Planbureau (RPB) is het nationale kennisinstituut voor de ruimte, dat ruimtelijke ontwikkelingen en de maatschappelijke effecten daarvan analyseert en verkent. Tijdens de 'Ruimteconferentie' die RPB in oktober 2004 organiseerde, bleek de relatie innovatie en ruimte een belangrijk thema waarmee diverse onderzoekers en ontwerpers binnen en buiten het planbureau zich bezighouden. Bovendien bracht het RPB met de studie 'Kennis op de Kaart' eind november 2004 als eerste de ruimtelijke verschillen in innovatie in Nederland naar voren. AGORA besloot daarop om in samenwerking met het RPB dit themanummer te wijden aan de ruimtelijke aspecten van de kenniseconomie.

De visies op de rol van ruimte voor innovatie lopen sterk uiteen, zowel binnen de wetenschap als in de beleidswereld. In dit themanummer komen vertegenwoordigers van beide werelden aan het woord en telkens blijkt weer dat in een klein land als Nederland afstand een relatief begrip is. Een aantal auteurs heeft onderzoek gedaan naar innovatief veronderstelde bedrijfstakken en vaak is er wel sprake van concentratie van bedrijvigheid. Of deze concentratie ook daadwerkelijk clustering behelst, is echter nog maar de vraag.

In de variasectie zijn tot slot twee artikelen opgenomen. Christien Klaufus schetst de achtergronden van de renovatie van een stadspark in de historische binnenstad van Cuenca in Ecuador. Dit project blijkt een typisch voorbeeld van 'plazismo', een trend die sinds de jaren negentig in Latijns-Amerikaanse steden waarneembaar is. De tweede bijdrage is van Liza de Laat. Zij beschrijft in 'Viva Otrobanda!' de veranderingen in de havenstad Otrobanda, Curaçao. Deze stad veranderde in korte tijd van een achterstandswijk in een toeristische trekpleister.

Redactie AGORA

Kennisstad. (Foto Rogier van der Groep)

